

Av Landsmålsarkivets frågelistor
åro till maj 1927 följande
tryckta:

1. MJÖLKHUSHÅLLNING.
2. TRÖSKNING.
3. PERSONERNA I GÅRDEN OCH
BYN.
4. HIMLAVALVET OCH VÅDER-
LEKEN.
5. TID OCH TIDSINDELNING.
6. BRÄNNVINSBRÄNNING.
7. LÖV- OCH MOSSTÅKT.
8. GRUVOR.
9. RENLIGHET.
10. TILLTAL OCH HÄLSNINGAR.
11. HANDEL OCH LIVET PÅ
FÄRDVÄGAR.

10. TILLTAL OCH HÄLSNINGAR



Uppsala 1927. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B.
27220

SÄRTRYCK UR SVENSKA LANDSMÅL

Tilltal och hälsningar.

Användes i gamla tider inom socknen något annat tilltalspronomen än du, t. ex. I, ni eller han? Till vilka personer användes dessa förnämligare tilltalsord (t. ex. till föräldrar, till äldre personer i allmänhet, till husbondfolket eller andra högre stående personer)? Användes andra ord än **nomina** som tilltalsord (t. ex. far, far din, farbror, farmor, guffar, kära far, moster, bonden, husbonden, den kärleken, främmandet, mäter)? Användes någonsin personnamn som tilltalsord (t. ex. Olov, Olle, Johansson)? Finns ex. på opersonlig konstruktion vid tilltal, t. ex. önskas det åka? hur mår man? så det är till att vara ute nu igen? Förekom det, att en hustru tilltalade sin man med för- eller tillnamnet? Förekom det, att en person tilltalades med farfar, moster, farbror etc. även av andra än dem, som stodo i släktskapsförhållande till den tilltalade? Tillades i dylika fall för- eller tillnamn (t. ex. moster Sara, moster Jansson)? Ha gårdsnamn ock liknande använts vid skapande av tilltalsord, t. ex. Smedsfar, Kålmoster, Erik-Ers-mor? I vilken utsträckning ha titlar (t. ex. nämndeman, tolvman, kyrkoherden, kaplanen, klockaren, befallningsman, prostinnan) använts som tilltalsord? Hur tilltalades barnmorskan? barnmorskans man (barnmorsken)?

Hälsade man fordom på varje mötande? Förekom därvid avtagande av huvudbonaden eller annat uttryck för hövlighet, t. ex. handens förande till mössan? Förekommo speciella sätt att hälsa på släktingar eller vissa andra personer, t. ex. omfamning, kyss, bugning, nigning (bocka sig, buga, niga), kyssande av

sin egen hand? kyssande av härrskapets klädesplagg (kjol, förkläde)? Handslag (nävtacka, handtacka, handtagas, handrepas)? Hur heter »kyssas» (giva godmun, giva godan, giva lillmun, snutas)? Finns (t. ex. mellan föräldrar ock barn) något minne av näskyssten (kik, mi, giva keken)? Har kyssande förekommit av gammalt? Eller betraktades det som opassande? Finns något minne av att särskilda hälsningar funnos för olika släktskapsgrader? (Om härvid använda fraser se nedan under »Hälsningsord»!)

Vilka **sedvänjor** iakttogos, då man trädde in i en stuga (tyst kvarblivande vid dörren, handräckning till samtliga de innevarande, endast till de äldre, endast till husbondfolket)? Hur skedde inbjudan att gå in (stig på in)? Uppmanades varje besökande att sitta ned, eller gjordes någon skillnad härvidlag? Framsattes särskild stol eller säte åt den besökande? Lades en näsduk på stolen? Fanns särskild sittplats vid dörren för sämre folk? Med vilka ord framfördes inbjudningen att sitta ned (t. ex. får du sätta dig, sitt ock vila, stig fram bättre, sitten ned ock talens vid)? Hur skulle man svara på densamma? Fanns ex. på att en hälsningsdryck bjöds den besökande? Finnas ex. på särskilda ceremonier vid vissa högtidligare ärendens framförande (t. ex. bjudning eller frieri)? Tog man av sig huvudbonaden, då man kom in i en stuga (ta av sig mössan, lätta på mössan)? Eller avtogs den, först då man skulle förtära bjuden traktering? Hur tackade den besökande för erhållen traktering?

Hälsningsord av religiös färgning (t. ex. Guds fred, Gud hjälpe, Gud väles, Guds ynnde, Gudslänn, signe folk ock mat)? Upprepades hälsningsordet av den hälsade, eller förekom särskild svarshälsning (t. ex. Gud signe, Gud give, Gud välsigne; Gussinner, sätt på myssa å gå fram å sitt)? Användes något av dessa senare ord även som hälsningsord?

Hälsningsord lämpade efter dagens olika tider (t. ex. godmorgon, goddag, god eftermiddag, god afton, god kväll,

dagen, kvällen, kväll)? Finnas uttryck för att det ansågs opassande att ej använda rätt uttryck (t. ex. »Godmorgon, sade bruden om middagen»)? Har tack (många tackar, många tjug tackar, tusen tackar) använts vid handslag? vid presentation? Tack för sist (kär tack för långo, tack för hemma, tack för länge sen, tack för förste gång)? När användes dylika uttryck? Vad sadet, när man kom in i en stuga under måltid (smaklig spis, signe folk ock mat)?

Angiv de meningar, som vanligtvis följde efter hälsningsordet (t. ex. ock du lever, hur står det till med dig, ock du är ute ock kräller, hur lever världen med er), samt svaret därpå (t. ex. jo, det kräller väl av, det knallar ock går, det släpar ock går, hur mår du själv)!

Avskedshälsningar (farväl, faren väl, farom väl med oss nu, lev väl, adjö, ock tack nu då, tack för förste gång, stå på dig, tack så mycket för mig, god natt, god natt i dag, god natt med oss). Förekom det, att man lämnade en stuga utan avskedshälsning av något slag (t. ex. om man tidigare tackat för erhållen förplägnad)? Funnos uttryck som säga godnatt åt, säga många godnätter åt i betydelsen 'hälsa till'?

Angiv vanliga fraser, vilka användes, då inbjudna personer kommo till en gård (välkommen, välkomna)! Uttryck för trugande (var så god, var så bra, varen så goda, ånnå, sä, det är ända skamligt, tag nu ock tugga litet, tag det lilla huset förmår) ock krusande (skall jag komma till besvär, inte hade jag tänkt komma hit ock äta, det är alldeles onödigt, det är dig till stor skada ock mig till intet gagn)? Skulle man vid kalas krusa (resp. gömma sig), ända till dess att man handgripligen föstes fram till bordet? Hur skulle man förhålla sig vid ombjudning (påstår)? Hur tillsades i vardagslag gårdsfolket att äta (t. ex. äten nu, maten är på bordet, äta)? Skedde uppmaningen till hantvärkare o. d. i gården i något hövligare form (t. ex. var bra ock ät nu)? Uttryck vid gemensamt drickande (t. ex. skål, skålarna, gutår)? Form-

ler för tackande efter maten (t. ex. tack, kär tack för, tackare mjukast, tack ock tack, tack vackert, gusslän för mat) ock svar härpå (t. ex. var det där något att tacka för, välbekomme, hållen till godo)?

Hur uttryckes »lycka till» (välest dig, välise dig)?
